

ARTA MINCIUNII POLITICE¹

Știm din Scriptură că tatăl minciunii e diavolul, cel care de la bun început s-a arătat certat cu adevărul; nu încape nici o îndoială că matrapzâcul e așadar lucru vechi: ce-i mai mult e că safteaua s-a făcut printr-o înșelăciune curat politică, cârtitorul dându-și întreaga silință spre a săpa și nărui puterea Domnului său, prilestind și amăgind nu mai puțin de o treime din supușii împărăției cerești: faptă pentru care a și fost prăvălit din înălțimile unde – după mărturia lui Milton – domnise ca voievod împărațesc asupra unui întins ținut de la Apus, fiind apoi nevoit să-și dovedească însă măiestria în ținuturile de jos, în mijlocul altor duhuri îngerești decăzute și printre oamenii sărmani ori ușor de amăgit, pe care de altfel până în ziua de astăzi îi momeste fără răgaz cu ispita păcatului său celui mare, treabă de care nu se va lăsa decât în clipa în care, într-un sfârșit, va fi încătușat în adâncul hăului fără de fund.

Dar cu toate că rămâne părinte al minciunii, prin neconținutele îmbunătățiri aduse de către alții meșteșugului său, diavolul – ca și alți

---

¹ *The Art of Political Lying* e titlul unei opere de proporții mari pe care Arbuthnot, prieten și colaborator al lui Swift, intenționa să o publice, obținând în acest sens și preavizul elogios al lui Swift (cf. *Jurnal pentru Stella*, scrisorile din 9 oct. și 12 dec. 1712). Ideea îi surăsese atât de mult lui Swift, încât publică el însuși un sintetic pamflet având același titlu, în nr. 15 al revistei *The Examiner* (9 noiembrie 1710). Subtextul mușcătoarei înfierări e constituit din referiri la lupta lipsită de scrupule dintre partidele politice ce înfăptuiseră așa-numita Glorioasă Revoluție de la 1688.

mari născocitori – pare a fi pierdut mult din faima de care se bucura odinioară.

Cercetând cu luare-aminte scrierile istorice, n-am izbutit totuși să mă lămuresc pe deplin ca să aflu cine a fost primul care, potrivit minciuna unor trebuințe politice, a reușit să facă din neadevăr o artă. Mă voi mărgini așadar să vorbesc despre minciună așa cum mă voi pricepe mai bine, privind-o în lumina sistemelor timpurilor noastre, cu precădere așa cum s-a învederat de-a lungul ultimilor douăzeci de ani în părțile de miazăzi ale insulei noastre.

Poeții spun că după alungarea uriașilor din țările cerurilor, pământul s-ar fi răzbunat dând naștere ultimului său vlăstar, pe nume clevertirea. Tălmăcirea fabulei e că după potolirea tulburărilor ce răscolesc și vânzolesc câte o țară, răsar ca ciupercile pe toate drumurile și o groază de zvonuri și de cărtiri mincinoase. S-ar spune cu alte cuvinte că, după ce a suferit înfrângerea, ultima răcorire a unei partide zavistnice și certărețe trebuie să fie aceea de a se pune pe turnat minciuni. Dar și aici Modernii au venit cu însemnate adaosuri, același meșteșug folosindu-se în zilele noastre atât la cucerirea puterii, cât și la păstrarea cărnei cucerite, iar după pierderea ei, la făurirea răzbunării; omul se aseamănă într-aceasta cu celelalte jivine, care-și întrebunțează colții atât pentru a-și dobândi prada, atunci când sunt înfometate, cât și pentru a mușca, atunci când sunt înhățate.

Obârșia minciunii politice e totuși osebă datorită împrejurărilor aparte în care se zămislește, precum și a capetelor din care îndeobște purcede; iată de ce voi zăbovi puțin spre a mai da cititorului deslușirile de trebuință. Minciuna politică încolțește uneori în mintea bărbaților de stat îndepărtați din dregătorie: după ce odrăsește un timp în cugetul lor, iese la lumina zilei spre a fi dădăcită și hrănită orbește în sânul prostimii. La naștere, minciuna politică are câteodată înfățișarea unui boț necioplit de mogâldeață; curând, din câteva trăsături de limbă și condei, ea capătă neîntârziat și chip, și asemănare. Alteori se întâmplă dimpotrivă ca, născându-se întregă și rotunjită, să se pricăjească și să piară curând după ce încape în gura oamenilor. Deseori se naște precum pruncul din

trupul mamei, cerând ca atare un timp mai îndelungat spre a se dezvolta și crește; dar se întâmplă uneori să vină pe lume și nefiresc de mare și coaptă, ca mai apoi să se scofâlcească și să piară treptat în nimicire. Sunt cazuri când minciuna politică e odrasla unor neamuri de viță, sunt și cazuri când se naște ca puii de bogdaproste. Iat-o că nici n-apucă să iasă bine din pântec, că și începe a răcni ca din gură de șarpe; iat-o moșită cu binișorul, și nu-ți scoate decât o șoaptă; o astfel de minciună răscolește chiar în clipa de față jumătate de țară cu zvonul ei: deși s-a făcut mare și falnică peste noapte – așa încât nici nu-și mai recunoaște obârșia –, țin minte foarte bine că la născare vorbea șoptit. Înainte de-a încheia cu acestea, țin să mai adaug că minciuna politică, scopită de plosca ei cu venin, e ca pruncul născut mort; și iarăși că de îndată ce această ploscă nu mai face doi bani, minciuna politică amuțește și piere.

Nu-i de mirare ca un vlăstar cu naștere atât de năzdrăvană să fie hărăzit prin soartă unor isprăvi cu totul nemaipomenite; se împlinesc, de pildă, douăzeci de ani de când nedesmințita odraslă slujește de scut ocrotitor unei partide politice așezate la cârma țării. Poate cuceri o împărăție fără luptă, după cum poate birui pierzând bățalia. Împarte și reia dregătorii, face din armăsar țânțar sau, umflând țânțarul, îl preface în armăsar; ani de-a rândul a domnit peste alegeri; dintr-un harap negru poate face unul alb, dintr-un necredincios, un sfânt, iar din ultima jigodie – dacă-i cazul –, un înfocat apărător de țară; uneori trădează neamul pe la străini, putând, după nevoi, sfinți sau pângări bunul lui nume printre popoare. Această dumnezeire zboară deasupra capetelor tuturor, fâlfâind din aripi și vânturând o oglindă cât toate zilele pe dinaintea ochilor mulțimii ca s-o zăpăcească: îi face pe oameni să se vadă ba jecmăniți, când de fapt e vorba de folosul lor, ba copleșiți de foloase, când de fapt sunt jecmăniți fără milă. În această năstrușnică oglindă prietenul tău cel mai bun ți se poate arăta înveșmântat cu straie domnești împodobite cu *fleurs de lis*¹ sau purtând pe creștet întreita cunună, sau având drept cingătoare

---

¹ Emblema regală a Franței – floarea de crin.

funia cu mătănie și târșându-și picioarele goale în papuci cu rălpi din lemn; dimpotrivă, înverșunatul tău dușman va fi înfățișat drept un apărător al libertății și averii tale, îngăduitor, plin de măsură și purtător al tuturor cheazășilor de belșug și bunăstare. Precum înotătoarele peștilor zburători, aripile zeiței despre care vă vorbesc au neconținut nevoie de udătură; iată de ce înaripata și le înmoaie din timp în timp prin noroaie, avântându-se apoi în zbor cu și mai multă putere și iuțeală, împrășcând în dreapta și în stânga cu mâl peste ochii mulțimii, și iarăși coborând prin smârcuri și prin șanțuri, după mult trebuincioasa mazăgă.

Așa cum ochiul scoțianului poate vedea deslușit mișcarea stafiiilor, mă gândesc uneori că ar fi tare bine dacă, pe lângă văzul cel obișnuit, omul nostru ar fi înzestrat și cu puterea unui simț osebit, pentru surprinderea minciunilor: ar fi o nostimadă fără seamăn să poți urmări soiul, mărimea și culoarea puzderiilor de neadevăruri zbârnâind fără oprire împrejurul capetelor unor londonezi, precum vezi vara droaia muștelor, însoțind pretutindeni urechea cailor înfierbântați! Ce să mai spunem de roiurile de bâzâitoare care întunecă văzduhul în fiecă după-amiază pe strada Bursei! Sau de cele de prin cluburi, unde nobili cârtitori se întrunesc să ticluiască fel de fel de zvonuri zumzâitoare, ce-și iau apoi zborul în cele patru vânturi spre a fi de folos la pregătirea alegerilor!

Spre osebite de un mincinos de rând, mincinosul cu îndeletniciri politice trebuie să fie și uituc, trăsătură care îl desparte de altfel în chip hotărât de toți ceilalți făuritori de neadevăruri: căci silit de împrejurări, el trebuie, în orice clipă, să se poată dezminți pe sine, gata să ia drept martor cerul și spre a dovedi că laia e bălaie, și dimpotrivă, după cum o vor cere și cei cu care stă de vorbă. Atunci când zugrăvim din pană virtuțile sau viciile omenirii, este întotdeauna de dorit să le avem înaintea ochilor noștri precum sunt întruchipate în câte un om de seamă, după care să ne și luăm când scriem. Tocmai cu gândul la așa ceva, înaintea ochiului minții mele văd acum foarte distinsa față a unui om de văză, bine-cunoscut în lume pentru darul acesta, mulțumită căruia în ultimii douăzeci de ani și-a și dobândit faima celui mai iscusit bărbat din Englitera în mânuirea afacerilor cu chichiță. Cât privește superioritatea

geniului său, ea se întemeiază în întregime pe sacul fără fund al minciunilor politice pe care se pricepe să le toarne de îndată ce apucă să deschidă gura, uitând pe dată totul cu o nemaipomenită ușurință și tăgăduind apoi la nevoie ceea ce el însuși a spus, la nici o jumătate de ceas după asta. Nu a ajuns încă să se întrebe dacă vreun lucru e *fals* sau *adevărat*, ci doar dacă – până una alta, și având în vedere împrejurările de timp și loc – e cazul de a-l încuviința sau, dimpotrivă, de a-l tăgădui cu tărie; dacă vă închipuiți cumva că spusele acestui domn s-ar putea așadar răstălmăci și descoase întorcându-le pe dos, precum visele, părerea mea este că vă înșelați, căci nu le veți putea da de capăt nicidecum: singura cale rămâne să presupui că nu ți-au răsunit în ureche decât niște sunete fără noimă, lăsându-le în plata Domnului; astfel ascultătorul va fi ferit și de groaza trezită îndeobște de jurămintele cu care omul nostru își împănează vorbirea; de fapt, în legătură cu aceasta, nu cred să-i putem găsi nod în papură cum că s-ar face cumva vinovat de sperjur, căci, în pofida faptului că-i cheamă întruna drept martori pe Dumnezeu și pe Cristos, a dovedit cu vârf și îndesat pretutindeni că nu crede în nimic.

Ar putea crede unii că atari isprăvi nu pot aduce cine știe ce folos minciunosului sau partidei sale, întrucât o îndelungă îndeletnicire de felul acesteia îl face pe cel cu pricina să ajungă vrând nevrând vestit precum un cal breaz; dar ei se înșală amarnic. Foarte puține minciuni poartă deslușită pecetea născocitorului, și cel mai neîmpăcat vrăjmaș al adevărului poate cu ușurință semăna minciuni sfruntate cu ghiotura, rămânând el însuși nedescoperit: pe lângă toate acestea, nu trebuie să uităm că așa cum și cel mai netrebnic dintre condeieri își are cititorii lui, tot astfel și cel mai nerușinat dintre făuritorii de minciună își găsește cu siguranță mușterii care să-i dea crezare; ar mai fi de adăugat că foarte adesea ajunge o singură oră pentru ca un lucru neadevărat să-și săvârșească menirea în mințile celorlalți. Minciuna zboară pe aripi de vânt, în timp ce adevărul abia se ține șchiopătând anevoie în urma ei: când sună ceasul ca cei amăgiți să se dezmeticească, e din păcate prea târziu: comedia e terminată, iar țelul amăgitorului, atins: e întâmplarea omului pregătit să spună una bună când s-a schimbat vorba sau când lumea și-a

luat rămas-bun, plecând acasă; sau a leacului fără greș, descoperit după ce bolnavul a fost dus la groapă.

Cugetând pe de o parte la năravul minciunii – intrat parcă în sângele unor oameni –, iar pe de altă parte la ușurința cu care mulțimea e gata oricând să creadă tot ce i se spune, am început să mă întreb ce se mai poate alege astăzi din cunoscuta vorbă din bătrâni, potrivit căreia, până la urmă, adevărul iese mereu la lumină, precum untdelemnul deasupra apei. Iată, nu mai departe, această insulă a noastră, unde, de aproape douăzeci de ani, cârma și sfatul țării se află pe mâna unor inși dornici doar a ne strica obiceiurile, a ne aiuri judecata, a ne stoarce de bogății și, cu timpul, a nimici cu desăvârșire așezământul obștesc și bisericesc al neamului, aducându-ne pe toți în pragul prăpastiei: dar cu toate acestea, mulțumită necontenitelor matrapazlâcuri cu care am fost și suntem amăgiți, nimeni nu s-a dovedit în stare să vadă limpede cine ne vrea binele și cine nu.

Am văzut cu ochii noștri cum cea mai mare parte a avuției țării a încăput pe mâna unor inși care – dacă e să ne gândim la naștere, educație și merit – ar fi fost vrednici, în cel mai bun caz, a ne fi slugi în casă; în același timp alți oameni – având și nume, și stare, și înzestrări osebite –, care fără doar și poate ar fi putut fi de mare folos cauzei izbânzii revoluției, au fost nu numai îndepărtați ca dușmănoși și păgubitori țării, dar și înfierăți ca Iacobiți, lepădături la cheremul tuturor vânturilor, și trădători de neam vânduți Franței; iar adevărul și dreptatea – despre care povestea spune că ar zăcea ascunse în fundul unei fântâni – au amuțit ca și când ar fi fost înmormântate sub un morman de pietroaie. Îmi amintesc cum cei din partidul Whig se tot plângeau pe atunci că cei mai mulți proprietari de pământ ar fi fost, chipurile, potrivnici cauzei lor, lucru de care unii dintre cei mai cu scaun la cap spuneau fără înconjur că nu poate prevesti nimic bun; am văzut apoi cu toții cum abia au izbutit cu chiu cu vai să biruiască în alegeri; deși curtea și guvernul se aflau până la urmă de partea lor; curând după asta, au deprins însă și minunatul meșteșug al câștigării alegătorilor din cele mai îndepărtate colțuri ale țării, prin solia unor sfinte mijloace de luptă, trimise din cetatea de scaun.

Dar în pofida îndemânării cu care mâna de fier se voia înmănușată în catifea, toate acestea s-au dovedit până la sfârșit prea tari și prea silnice, oamenii începând să priceapă că averea și credința lor, ba chiar coroana Angliei, se aflau în primejdie; am avut atunci prilejul de a ne convinge cu ochii noștri cât de iute poate lua naștere împotrivirea. Dar despre această schimbare din temelii în convingerile poporului am de gând să vă vorbesc mai pe larg într-una dintre foile viitoare: îmi voi da atunci silința de a smulge toate obrăzarele, descoperindu-i și dându-i în vileag pe toți cei care – pe drept sau pe nedrept – trag nădejdea sau își închiuie cumva că n-ar fi fost vorba decât de o streche trecătoare, ce ar fi dat nebunește prin gloată și care va pieri așa cum a venit; voi dovedi dimpotrivă că pricinile acestei stări au cu totul alte rădăcini, alte simptome și alte urmări: folosind o pildă vie și de netăgăduit, voi arăta apoi și cum stau lucrurile cu zicala mai sus pomenită, cum că adevărul – uneori cu întârziere – va ieși totuși în cele din urmă la iveală.